

---

1. NAŠTEJTE IN OPIŠITE UKREPE ZAVAROVALNE POLITIKE!

Ukrepi zavarovalne politike so:

- PREPREČEVANJE IN ZMANJŠEVANJE NEVARNOST, kamor sodi ureditev delovnih mest, preventivni zdravstveni pregledi, alarmi, gasilni aparati,...
- PORAZDELITEV in IZRAVNAVA RIZIKA kot npr., da več podjetnikov izvaja tvegan poslovni načrt, izvozi v različne države, banke odobravajo različno velika posojila različnim udeležencem,
- PREVALITEV TVEGANJA kot npr. krajši garancijski roki, dvigi stroškov bremenijo izvajalce,...
- SKRB ZA FINANCIRANJE ODSKODNIN je varčevanje v gospodinjstvih in oblikovanje rezerv v podjetjih.

2. ZA KATERI UKREP ZAVAROVALNE POLITIKE GRE? UREJANJE DELOVNIH MEST, IZDELAVA POSLOVNEGA NAČRTA, GARANCIJA, VARČEVANJE V GOSPODINJSTVU. KATERI UKREP JE NAJPOMEMBNEJŠI?

Ukrepi zavarovalne politike so:

1. PREPREČEVANJE IN ZMANJŠEVANJE NEVARNOST, kamor sodi ureditev delovnih mest, preventivni zdravstveni pregledi, alarmi, gasilni aparati,...
2. PORAZDELITEV in IZRAVNAVA RIZIKA kot npr., da več podjetnikov izvaja tvegan poslovni načrt, izvozi v različne države, banke odobravajo različno velika posojila različnim udeležencem,
3. PREVALITEV TVEGANJA kot npr. krajši garancijski roki, dvigi stroškov bremenijo izvajalce,...
4. SKRB ZA FINANCIRANJE ODSKODNIN je varčevanje v gospodinjstvih in oblikovanje rezerv v podjetjih. Najpomembnejši ukrep je zavarovati finančne posledice nastale škode. Zavarovanec zato plačuje prispevke (premije) zavarovalnici, da prewali tveganje. Zavarovalnica pa izplača zavarovalno vsoto ali njen del pri nastanku škode oz. ob zavarovalnem primeru.

3. KATERI POGOJI MORAJO BITI IZPOLNJNI ZA NASTANEK DOLOČENE OBLIKE ZAVAROVANJA? ZAKAJ ZAVAROVALNICA LAŽJE PRENAŠA ŠKODO KOT POSAMEZNIK?

POGOJI za nastanek določene oblike zavarovanja:

- obstaja nevarnostna skupina, kar pomeni da več osebam preti enaka nevarnost,
- možno je oceniti obseg in pogostost nastanka škode, kar je pomembno za določanje premij

ZAVAROVALNICA LAŽE PRENAŠA ŠKODO, KER:

- tveganje izravna, kar pomeni, da je med zavarovanji le del takih, pri katerih dejansko nastane škoda (na 1000 zavarovanj le en požar),
- delitev tveganja pri velikih zavarovanjih z drugimi zavarovalnicami (letalski transport,...),
- porazdeli tveganje, ker sklepa različne vrste zavarovanj.

4. RAZLOŽITE PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE!

PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE-nevarnost je povezana s premoženjem zavarovanca, ki vključuje:

- zavarovanje stvari – zavarujemo lahko vse stvari,
- zavarovanje pravic-posojil,
- zavarovanje pred naraščanjem stroškov-obvezno škodno zavarovanje, kamor sodi zavarovanje AO po sistemu bonus-malus (14 razred je temeljni-100% zavarovanje, če nimamo škodnega primera skočimo vsako leto za premijski razred višje – 5 % bonus, če imamo škodni primer pademo z 3 razrede 5 ali več % odvisno od razreda-malus)
- zavarovanje pred izgubo prihodkov – najpogosteje v povezavi z drugimi vrstami zavarovanj npr. požarno (zaprt obrat)

5. RAZLOŽITE OSEBNO ZAVAROVANJE

OSEBNO ZAVAROVANJE-nevarnost je povezana z zavarovancem kot osebo, ki vključuje:

- zdravstveno zavarovanje, ki je prostovoljno (izdatki, ki so nastali zaradi bolezni, stroški bolnic,..., ter dnevna nadomestila za zgubljeni zaslužek za vsak dan odsotnosti),
- nezgodno zavarovanje, pri katerem se lahko zavarujemo za stroške zdravljenja, izgubljeni zaslužek, mesečne rente za primer invalidnosti, enkratni zneski v primeru smrti ali invalidnosti,

- življenjsko zavarovanje za smrt zavarovanca (dobijo upravičenci), za doživetje določene starosti (dobimo npr. pri 65.letih), pretek zavarovalne dobe (npr. po 15 ali 20 letih)

6. RAZLOŽITE INDIVIDUALNA ZAVAROVANJA!

INDIVIDUALNA ZAVAROVANJA :

ZAVAROVANJE PRED ŠKODNIM DOGODKOM – odškodnina je neodvisna od dejanske višine škode.

Zavarovalnica plača zavarovalno vsoto ali njen del ob nastanku škodnega dogodka. Uporablja se, kadar težko ugotovimo dejansko škodo (npr. za smrt, bolniška,...)

ZAVAROVANJE PRED ŠKODO – odškodnina je odvisna od dejanske škode:

- zavarovanje na prvi riziko – odškodnino omejimo z zavarovalno vsoto. Vso škodo do zavarovalne vsote poravnava zavarovalnica. Če je škoda višja, bremeni zavarovanca. (samo del stroškov zdravljenja plača zavarovalnica)

- polno zavarovanje je značilno za zavarovanje stvari. Zavarovalna vsota je odvisna tudi od vrednosti stvari. Zavarovalna vrednost je vrednost zavarovanega predmeta do trenutka, ko je nastala škoda. Zavarovalnica poravnava škodo do višine zavarovalne vsote. Pri tem zavarovanje ločimo med zavarovanjem do nove vrednosti (dobimo toliko kot stane nova stvar in je lahko nadzavarovanje – če je zavarovalna vsota večja od zavarovalne vrednosti bo zavarovalnica priznala zavarovalno vrednost ali podzavarovanje – če je zavarovalna vsota nižja od zavarovalne vrednosti plača zavarovalnica zavarovalno vsoto v primeru popolne škode, npr. slike smo zavarovali za 80 % njihove vrednosti, iz tega sledi, da bomo dobili poplačanih 80 % škode) in zavarovanje do dejanske vrednosti (dobimo toliko kot je tržna cena tega predmeta pred nastankom škode.

- zavarovanje s franšizo pomeni, da del škode prevzame zavarovanec (npr. 1%)

7. PRIMERJAJTE INDIVIDUALNO IN SOCIALNO ZAVAROVANJE!

Individualno zavarovanje Socialno zavarovanje

Je prostovoljno (razen za AO) Obvezno po zakonu (razen dodatnega)

Premija je odvisna od tveganja Premija odvisna od višine plače

Storitve so posebej dogovorjene Storitve so za vse enake ne glede na premijo

Premija pokrije vse stroške Delojemalec in delodajalec plačujeta prispevke

8. KAKO BI VI SKLENILI ZAVAROVALNO POGODBO?

ZAVAROVALNA POGODBA (ZOR, ZAKON O ZAVAROVALNICAH)

A./UDELEŽENCI:

- zavarovalnica, ki prevzame tveganje, prejme premijo in ponudi storitve ob nastanku zav.primera,

- sklenitelj zavarovanja sklene zav.pogodbo in plača premijo,

- zavarovanec prejme zavarovalno storitev in ni nujno sklenitelj zavarovanja,

- upravičenec je oseba, ki se ji izplača zavarovalna vsota (pri življenjskem je to lahko sklenitelj, zavarovanec ali tretja oseba),

- zavarovalni zastopnik je oseba, ki posreduje pri sklepanju pogodb,

- pozavarovalec je zavarovalnica, pri kateri ima oseba sklenjeno enako zavarovanje (če gre za delitev tveganja)

B./PONUDBA

Ponudbo lahko na posebnem obrazcu napiše zavarovanec in vsebuje zav.pogoje in izračun premije.

C./SPREJEM PONUDBE

Ko zavarovalnica pošlje zavarovalno polico je ponudba sprejeta.

D./ OBVEZNOSTI POGODBENIKOV

Obveznosti zavarovanca:

- plača premijo,

- prijavi vse spremembe, ki se tičejo zavarovanja (preureditev stanovanja),

- obvesti o zavarovalnem primeru in poda pojasnila v zvezi z njim,

- obvesti o večkratnem zavarovanju, če je npr. hišo zavaroval proti požaru pri dveh zavarovalnicah,

- izpolni vse obveznosti glede reševanja, da bo škoda čim manjša.

Obveznosti zavarovalnice:

Zavarovalnica mora izpolniti svoje obveznosti, ki so zapisane v pogodbi, razen, če:

- zavarovanec do trenutka zavarovalnega primera ni plačal premije,
- je namenoma povzročil škodo,
- je s svojim ravnanjem povzročil škodo (ni gasil),
- je škodo povzročil pod vplivom prepovedanih substanc.

9. ZA KATERO VRSTO ZAVAROVANJA GRE, ČE ZAVARUJEMO STVARI IN ZAKAJ?

PREMOŽENJSKO ZAVAROVANJE-nevarnost je povezana s premoženjem zavarovanca, ki vključuje:

- zavarovanje stvari – zavarujemo lahko vse stvari,
- zavarovanje pravic-posojil,
- zavarovanje pred naraščanjem stroškov-obvezno škodno zavarovanje, kamor sodi zavarovanje AO po sistemu bonus-malus (14 razred je temeljni-100% zavarovanje, če nimamo škodnega primera skočimo vsako leto za premijski razred višje – 5 % bonus, če imamo škodni primer pademo z 3 razrede 5 ali več % odvisno od razreda-malus)
- zavarovanje pred izgubo prihodkov – najpogosteje v povezavi z drugimi vrstami zavarovanj npr. požarno (zaprt obrat)

10. ZA KATERO VRSTO ZAVAROVANJA GRE, ČE STE NEZGODNO ZAVAROVANI IN ZAKAJ?

OSEBNO ZAVAROVANJE-nevarnost je povezana z zavarovancem kot osebo, ki vključuje:

- zdravstveno zavarovanje, ki je prostovoljno (izdatki, ki so nastali zaradi bolezni, stroški bolnic,..., ter dnevna nadomestila za zgubljeni zaslužek za vsak dan odsotnosti),
- nezgodno zavarovanje, pri katerem se lahko zavarujemo za stroške zdravljenja, izgubljeni zaslužek, mesečne rente za primer invalidnosti, enkratni zneski v primeru smrti ali invalidnosti,
- življenjsko zavarovanje za smrt zavarovanca (dobijo upravičenci), za doživetje določene starosti (dobimo npr. pri 65.letih), pretek zavarovalne dobe (npr. po 15 ali 20 letih)

11. ZAVAROVALNICA VAM ZA UKRADENE SLIKE POVRNE LE 80 % NJIHOVE VREDNOST. ZA KATERO ZAVAROVANJE GRE IN ZAKAJ?

ZAVAROVANJE PRED ŠKODO – odškodnina je odvisna od dejanske škode:

- zavarovanje na prvi riziko – odškodnino omejimo z zavarovalno vsoto. Vso škodo do zavarovalne vsote poravnava zavarovalnica. Če je škoda višja, bremeni zavarovanca. (samo del stroškov zdravljenja plača zavarovalnica)
- polno zavarovanje je značilno za zavarovanje stvari. Zavarovalna vsota je odvisna tudi od vrednosti stvari. Zavarovalna vrednost je vrednost zavarovanega predmeta do trenutka, ko je nastala škoda. Zavarovalnica poravnava škodo do višine zavarovalne vsote. Pri tem zavarovanje ločimo med zavarovanjem do nove vrednosti (dobimo toliko kot stane nova stvar in je lahko nadzavarovanje – če je zavarovalna vsota večja od zavarovalne vrednosti bo zavarovalnica priznala zavarovalno vrednost ali podzavarovanje – če je zavarovalna vsota nižja od zavarovalne vrednosti plača zavarovalnica zavarovalno vsoto v primeru popolne škode, npr. slike smo zavarovali za 80 % njihove vrednosti, iz tega sledi, da bomo dobili poplačanih 80 % škode) in zavarovanje do dejanske vrednosti (dobimo toliko kot je tržna cena tega predmeta pred nastankom škode).
- zavarovanje s franšizo pomeni, da del škode prevzame zavarovanec (npr. 1%)

12. OCENILI STE BONITETO VAŠEGA KUPCA. KAJ TO POMENI Z VIDIKA TVEGANJA? ALI IMATE ŠE KAKŠNO DRUGO MOŽNOST PRI TEM?

UKREPI, ki so povezani s politiko tveganja:

- se nanašajo na VZROKE – preprečujejo škodo in so:
  - o informacije in kontrola (s tržno raziskavo, z ocenjevanjem bonitete kupca, s kontrolo kakovosti izdelkov, z izbiro zaposlenih in strokovnih izpopolnjevanjem)
  - o izogibanje (zavračanje tveganih investicij)
- se nanašajo na POSLEDICE – zmanjševalni:
  - o prevalitev (v dogovoru z zavarovalnico),
  - o delitev in izravnava tveganja (diverzifikacija naložb, obrati v različnih državah),
  - o finančno pokritje (oblikovanje rezervnih sredstev)

TVEGANJE obvladujemo z analizo tveganja (katere nevarnosti nam grozijo), vrednotenjem tveganja (kolikšna je lahko škoda), opredelitvijo odnosa do tveganja, izbiro ukrepov povezanih s tveganjem, kontrola (ali je bila naša politika uspešna).

13. NAŠTEJTE VRSTE TRANSPORTA IN PROMETNA PODJETJA!

Vrste transporta so:

VODNA PLOVILA – ladje vseh vrst

KOPENSKA VOZILA – cestna (avto, tovornjak, traktor, avtobus) in tirna (železnica in mestna tirna)

ZRAČNA VOZILA – letala, rakete, baloni

CEVOVODI – vodovodi, naftni vodi

KABELSKI VODI – telefonski, teleprinterji, računalniške mreže

BREŽIČNI VODI – RTV frekvence, mobilni telefoni,...

PROMETNA PODJETJA so podjetja, ki s pomočjo transportnih sredstev posredujejo sporočila in prevažajo blago in ljudi in ločimo:

- pošto,
- železnico,
- prevozniki v cestnem prometu,
- ladjarji – notranja in pomorska plovba,
- zračni promet,
- podjetja za transport po ceveh

14. NA KRATKO OPIŠITE POŠTNA PODJETJA IN DEJAVNOSTI POŠTNIH PODJETIJ!

Dejavnost opravljajo javna podjetja ali podjetja pod nadzorom države zaradi nemotenega opravljanja te dejavnosti. Pošta je dolžna prevažati pošiljke, če je prevoz možen z običajnimi prevoznimi sredstvi in če ustreza teža, velikost,.. z izjemo časopisov in revij ima pošta pravico do posredovanja pisnih sporočil. Za vse uslužbenke velja poštna tajnost. Vrste poštnih pošiljk: navadna, priporočena, nujna, s povratnico, vrednostna, letalska. S tem dosežejo večjo zanesljivost in dokaz o oddaji pošiljke, večjo hitrost,...

Pošta opravlja tudi dejavnost plačilnega prometa.

Konkurenca pošti so zasebna kurirska podjetja (DHL, hitra pošta,...)

15. NAŠTEJTE VRSTE ŽELEZNIŠKIH POŠILJK IN MOŽNE NAČINE DOSTAVE!

ŽELEZNICA pri nas je organizirana kot javno podjetje. Vrste pošiljk so:

- kosovna (zaboji, bale in vreče),
- vagonška (nad 6.000 kg), pri čemer je vagon lahko odprt, specialen, zaprt
- zbirna nastane z združitvijo kosovnih pošiljk in sicer najmanj od teh pošiljateljcev za najmanj tri prejemnike

Možnosti pri dostavi so:

- na domu (od vrat do vrat) pri čemer gre lahko za:
o dostavo na industrijske tere, ki jih imajo velika industrijska podjetja,
- o dostava z drugo obliko transporta za podjetja, ki nimajo industrijskih tirov

16. OPIŠITE ŽELEZNIŠKI PROMET IN LISTINE!

Če prejemnik zamudi ne prevzame blaga v dogovorjenem roku mu železnica zaračuna ležarino. Za prevoz zaračuna prevoznino, ki je odvisna od vrste pošiljke (kosovna je dražja od vagonške), načina prevoza (navadni, ekspresni), vrste blaga (npr. gorivo), razdalje (krajše so dražje), teže blaga (težje je relativno cenejše).

Prednosti železnice so cena, zaščita blaga pri prevozu, večja varnost, hiter prevoz, zmanjšanje obremenjenosti prometa.

Tovorni list je potrebno priložiti tovoru, drugače prevozna pogodba ni sklenjena. Tovorni list vsebuje podatke o: pošiljatelju in prejemniku, številki vagona, pošiljki, mestu izročitve, teži, stroških odpreme (franko prevoznina-pošiljatelj plača samo prevoznino, franko prevoznina vključno z-pošiljatelj plača prevoznino in druge stroške npr. cestni transport, franko vsi stroški-pošiljatelj plača vse stroške).

17. OPIŠITE CESTNI TOVORNI PROMET!

CESTNI TOVORNI PROMET opravljajo prevozniki, ki po tarifi zaračunajo prevoz. Tarifa vsebuje vozninske stavke, določila za izračun voznine, določila o prevozu. Tovorni list je listina v cestnem tovornem prometu in je po vsebini primerljiv s tovornim listom železnic. Zaradi poenostavitve v mednarodnem prometu so bili sklenjeni mednarodni sporazumi in sicer o prevoznih pogodbah –CMR (podatki o vozilu, o embalaži, o sprejeti pošiljki, nakladanju in razkladanju,...) in o carinjenju -opomnik TIR (je enotna carinska knjižica, vozila so zaplombirana in na meji cariniki preverijo samo plombe, carinski pregled pa sledi šele v namembnem kraju). Prednosti cestnega prometa so prevoz od vrat in več možnih poti, slabost pa so potrebne površine za ceste, hrup, nesreče, onesnaževanje,...

18. KAJ VESTE O LADJARJIH!

LADJARJI v notranji plovbi (jezera in reke) se lahko odločijo za vlečni prevoz (1 ladja vleče več drugih), prevoz s potiskanjem (1 potiskač potiska pred sabo več tovornih ladij brez posadke), potisno navezo (2 potiskača potiskata do 6 ladij) ali za LASH tehniko (specialne oceanske ladje sprejmejo manjše število tovornih ladij brez lastnega pogona). Ločimo med linijsko plovbo (stalni vozni red) in prosto plovbo (organizira se po potrebi). Listine so: rečni prevozni list, ki ga izda pošiljatelj, dopolni ga prevoznik in izkazuje potrdilo o sklenjeni prevoznih pogodbah. Nakladnica ali konosament potrjuje, da je bilo blago sprejeto in je prenosniški VP. Tarife so odvisne od: teže, prevozne poti, vrednosti blaga in hitrosti prevoza. V pomorski plovbi pa imamo predvsem tovrstne ladje in sicer čedalje več specialnih za prevoz posebnih tovorov (nafta, premog, ruda,...), ki imajo velike zmogljivosti. Tankerji so za prevoz tekočin (nafta). Kontejnerske ladje pa prevažajo cele kontejnerje. V pristaniščih rabijo tirne ceste, kontejnerske terminale, rampe, mostičke. Ladjarji lahko pristaniške naprave uporabljajo proti plačilu pristojbine luškemu podjetju. Ločimo med prosto in linijsko plovbo. Pri pogodbi o prevozu imamo 3 udeležence: naročnika – vkrcevalec, prevoznika in prejemnika. Prevozna pogodba je sklenjena med prvima dvema. Ladjarska pogodba-čarter skleneta naročnik in ladjar in je najemna pogodba, ki vsebuje določila o stroških, čarterski pristojbini, zapadlosti plačila. Pogodba o prevozu kosovnega blaga se sklepa za manjše tovore in se imenuje nakladnica ali konosament, ki je lahko imenski (glasi se na prinosnika) ali prenosni (prenaša se z indosamentom). Cena v pomorski plovbi niha, razen če gre za linijsko, kjer je vnaprej določena. Odvisna je od teže, dolžine poti, velikosti tovara,.. Problemi so predvsem ekološki – nesreče tankerjev, odpadki v morje,...

19. KAJ VESTE O ZRAČNEM PROMETU?

ZRAČNI PROMET je tovorni in potniški. Letališča so v lasti družb, ki prevoznikom zaračunavajo pristojbino za uporabo. (Aerodrom Ljubljana). Ločimo med rednimi in čarterskimi prevozi (pot in čas po potrebi). Značilnosti letalskih družb so visoka vrednost naložb in visoki stroški ne glede na izkoriščenost. Tarifa je odvisna od vrste pošiljke: razredna za manjše tovore, specifične za posebne tovore (so znižane), kontejnerske (vključujejo rabate). Prednost tega prometa je čas trajanja in varnost prevoza. Slabost so visoki stroški, zaradi neizkoriščenih zmogljivosti.

20. PRIMERJAJTE CESTNI, TIRNI IN ŽELEZNIŠKI PROMET!

CESTNI TOVORNI PROMET opravljajo prevozniki, ki po tarifi zaračunajo prevoz. Tarifa vsebuje vozninske stavke, določila za izračun voznine, določila o prevozu. Tovorni list je listina v cestnem tovornem prometu in je po vsebini primerljiv s tovornim listom železnic. Zaradi poenostavitve v mednarodnem prometu so bili sklenjeni mednarodni sporazumi in sicer o prevoznih pogodbah –CMR (podatki o vozilu, o embalaži, o sprejeti pošiljki, nakladanju in razkladanju,...) in o carinjenju -opomnik TIR (je enotna carinska knjižica, vozila so zaplombirana in na meji cariniki preverijo samo plombe, carinski pregled pa sledi šele v namembnem kraju). Prednosti cestnega prometa so prevoz od vrat in več možnih poti, slabost pa so potrebne površine za ceste, hrup, nesreče, onesnaževanje,...

ŽELEZNICA pri nas je organizirana kot javno podjetje. Vrste pošiljk so:

- kosovna (zaboji, bale in vreče),

- vagona (nad 6.000 kg), pri čemer je vagon lahko odprt, specialen, zaprt

- zbirna nastane z združitvijo kosovnih pošiljk in sicer najmanj od teh pošiljateljev za najmanj tri prejemnike.

Možnosti pri dostavi so:

- na domu (od vrat do vrat),

- industrijski tiri, ki jih imajo velika industrijska podjetja,

- dostava z drugo obliko transporta za podjetja, ki nimajo industrijskih tirov

Za prevoz zaračuna prevoznino, ki je odvisna od vrste pošiljke (kosovna je dražja od vagonске), načina prevoza (navadni, ekspresni), vrste blaga (npr. gorivo), razdalje (krajše so dražje), teže blaga (težje je relativno cenejše).

Prednosti železnice so cena, zaščita blaga pri prevozu, večja varnost, hiter prevoz, zmanjšanje obremenjenosti prometa.

Tovorni list je potrebno priložiti tovoru, drugače prevozna pogodba ni sklenjena. Tovorni list vsebuje podatke o: pošiljatelju in prejemniku, številki vagona, pošiljki, mestu izročitve, teži, stroških odpreme (franko prevoznina-pošiljatelj plača samo prevoznino, franko prevoznina vključno z-pošiljatelj plača prevoznino in druge stroške npr. cestni transport, franko vsi stroški-pošiljatelj plača vse stroške).

21. KDO DO ŠPEDITERJI IN KAKŠNE STORITVE OPRAVLJAJO?

Špediterji so pravne ali fizične osebe, ki opravljajo naslednje storitve:

V OŽJEM SMISLU – zbiranje in dostavljanje pošiljk:

- Organiziranje prevoza – izbere prevozno sredstvo, sklene prevozno pogodbo, izpolni prevozne listine in skrbi za prelaganje tovora,
- Stranske storitve pri organiziranju prevoza so embalaža blaga, zavarovanje, carinjenje, pregled blaga, reklamacije pri pošiljatelju,...

DRUGE STORITVE:

- izvedba prevoza lasten vstop, kar pomeni, da je špediter hkrati prevoznik,
- skladiščenje v najetem ali lastnem skladišču.

22. KATERE OBVEZNOSTI IN PRAVICE ŠPEDITERJEV POZNATE?

Obveznosti in pravice špediterja so določene v Splošnih pogojih poslovanja mednarodnih špediterjev.

Obveznosti špediterja so:

- obveznost skrbnega poslovanja – pregleda blago, ki ga je prevzel, skrbno izbira prevoznike
- obveznost pravočasnega prevoza
- v celoti odgovarja za izpolnitev svojih obveznosti, ne odgovarja če pri blagu visoke vrednosti ni bila navedena vrednost, če je bilo blago pomanjkljivo embalirano, če je prišlo do vloma ali ropa.

Pravice špediterja so:

- pravica do povračila dejanskih stroškov in provizije,
- zastavna pravica na blagu, če naročnik ne poravnava svojih obveznosti.

23. ZAKAJ BI SE VI ODLOČILI ZA ŠPEDITERJA?

Gospodarski pomen špedicije:

- prihranek pri času in stroških, ker špediter pozna tarife, carinjenje in zavarovanja, prevzema stranska opravila,...
- ugodnosti v zvezi z odpremo blaga z vidika oblikovanja zbirnih pošiljk,
- zanesljiva kalkulacijska osnova, ker so tarife špediterjev znane vnaprej in jih lahko vračunamo v cene proizvodov ali storitev,
- olajšava pri poslovanju z vidika vmesnega skladiščenja,...

24. KAJ SO TURISTIČNE AGENCIJE IN KAKO JIH DELIMO?

Posredniki med povpraševanjem in ponudbo so turistične agencije, katerih glavna naloga je organizacija in prodaja potovanj ali posameznih storitev. Vrste turističnih agencij:

- receptivne – ponujajo večino storitev turistom, ki so prišli od drugod (domačim ali tujim),
- emitivne – namenjene domačim turistom in se razvijejo v večjih krajih

Delimo jih še na:

- grosistične, ki svoje storitve prodajajo detajlističnim agencijam in ne prihajajo v stik s končnimi kupci, praviloma same organizirajo potovanja in ga tržijo preko detajlistov
- detajlistične, ki so posrednik med organizatorjem in končnim kupcem.

25. RAZLOŽITE DEJAVNIKE TURISTIČNEGA POVPRŠEVANJA!

EKONOMSKI DEJAVNIKI:

A. Razpoložljiva denarna sredstva; človek najprej zadovolji osnovne potrebe po hrani in drugih dobrinah, ..

B. raven cen je odločilni dejavnik pri večini ljudi. Nižja raven cen pomeni večjo kupno moč.

DEMOGRAFSKI DEJAVNIKI:

A. Starost vpliva na odločitve o destinacijah, načinu potovanja,... mladi imajo radi avanture, nove kraje in imajo manj denarja, srednja generacija želi udobje in so pripravljeni plačati nekoliko več, starejši najraje potujejo v skupinah,...

B. izobrazba, zakonski stan in poklic (samski potujejo več kot poročeni, ljudje na visokih položajih imajo več denarja,...)

PROSTI ČAS oziroma pravica do dopusta neposredno vpliva na turistično povpraševanje.

OSTALI DEJAVNIKI so psihološki, sociološki, geografski, varnost in politične razmere.

26. RAZLOŽITE DEJAVNIKE TURISTIČNE PONUDBE!

PREVOZ oziroma prometna dostopnost je bistven element, ki je potreben za razvoj turizma in se nanaša na oddaljenost turističnega kraja, prometne povezave v državi in do nje, kakovost in cena prevoza.

TURISTIČNE ZNAMENITOSTI, ki jih delimo na družbene – celota materialnih in duhovnih vrednot, ki jih je ustvaril človek.. arhitekturni spomeniki, prireditve, kulinarika,....in na naravne znamenitosti – geografske značilnosti določenega področja (jame, gejziri, gore,...)

NASTANITEV in PREHRANA. Poleg prenočišča je v običajnih ponudbah še hrana (zajtrk, polpenzion,...), možnost zabave, rekreacije, nakupov, pošta, rent-a-car, izleti,...Kakovost in specializacija ponudbe sta označena z zvezdicami – več zvezdic, boljša kakovost (turistične kmetije imajo jabolka)

27. KAKŠEN JE GOSPODARSKI POMEN TURIZMA?

- večji BDP in enakomerna teritorialna porazdelitev,
- hitrejši razvoj gospodarskih in negospodarskih dejavnosti, ki sodelujejo v turizmu,
- večji devizni priliv (tujci prinašajo devize),
- zaposlovanje,
- novogradnje in druge investicije,
- ekonomsko vrednotenje dobrin, ki nimajo vrednosti (morje, sonce, zrak,...),
- intenzivnejši razvoj kmetijstva, industrije, gradbeništva – posredno povezani s turizmom.

28. S KATERIMI PROBLEMI SE SREČUJEJO TURISTIČNI DELAVCI?

- visoka stopnja porabe kapitala,
- slaba izkoriščenost zmogljivosti,
- neenakomeren delovni čas.

29. KAJ JE ZNAČILNO ZA INDUSTRIJSKO PODJETJE?

- visoke naložbe v stalna in gibljiva sredstva,
- visoka stopnja avtomatizacije (stroji),
- velika delitev dela (tekoči trak),
- delitev na tehnično in komercialno vodenje,
- veliko število stalno zaposlenih...

30. KAKO RAZDELIMO INDUSTRIJSKA PODJETJA?

- raven proizvodnje: pridobivanje surovin, proizvodnja investicijske opreme, proizvodnja blaga za končne potrošnike,
- prevladujoča surovina: lesna, tekstilna, usnjarska,...
- proizvedeno blago: obutev, avto,...
- tipi proizvodnje: posamična, serijska, množična,
- organizacija izdelave: skupinska, delavniška, na tekočem traku,
- prevladujoč proizvodni dejavnik: delovno ali kapitalno intenzivna,
- velikost podjetja: velika, srednja, mala

31. ODLOČILI STE SE ZA INDUSTRIJSKO PODJETJE. KATERE DEJAVNIKE BOSTE UPOŠTEVALI – OPIŠITE!

Dejavniki:

- LOKACIJA je pomembna z vidika doseganja učinkov (surovine, energija, zaposleni, zemljišča, varstvo okolja), z vidika prodaje (prometna lega, obdavčitev, politična varnost), pri nastopu na trgu (odjemalci in konkurenca). Ločimo: pravne dejavnike (hrup, soglasja,...), naravne dejavnike (za primarno proizvodnjo, ker rabi bližino surovin), gospodarsko-poslovne dejavnike (kupci, dobavitelji, konkurenca)
- ZAPOSLENI, ki jih upoštevamo že pri izbiri lokacije in morajo vedeti, da bo včasih potrebno oddelati

nadure, da bo njihovo delo monotono (delitev dela,...)

- **PREMOŽENJE PODJETJA**, pri čemer gre za stalna sredstva – čim bolj natančno ugotoviti potrebe po stalnih sredstvih npr. strojih, ker jih zaradi specifik težko prodamo, biti morajo ravno prav zmogljivi in dovolj moderni, da nimamo previsokih stroškov s popravili,... pri gibljivih sredstvih moramo paziti na racionalno porabo surovin (kontrola kakovosti, zmanjšanje škarta,...)

32. STE VODJA INDUSTRIJSKEGA PODJETJA. KATERA POSLOVNA PODROČJA MORATE POZNATI?

Poslovna področja v industrijskem podjetju so:

- Raziskave in razvoj, ki so potrebni zaradi tehničnega napredka in sprememb v vedenju potrošnikov. Poskrbeti moramo, da z novimi izdelki pravočasno nadomestimo stare izdelke.
- Materialno poslovanje se nanaša na nabavo materiala ustrezne kakovosti, ob pravem času, na pravem mestu, ustrezne količine. Tako zmanjšamo stroške nabave in skladiščenja. V skladu s tem je treba sprejeti odločitve: kdaj naročiti, koliko naročiti, kam naročiti,... - varnostne zaloge),
- Izdelava, ki vključuje **PRIPRAVO IZDELAVE**: načrtovanje – določimo vrstni red operacij izdelave, porabo časa, pretok materiala in delovne sile, vodenje izdelave – priprava delovne sile, strojev in materiala ter nadzor poteka dela. **POTEK IZDELAVE**, pri čemer gre za različne organizacijske tipe (delavniška, skupinska,...), in tipe izdelave (koliko bomo izdelali-posamična, serijska,...). **RACIONALIZACIJA PROIZVODNEGA PROCESA** se odvija na podlagi mehanizacije in avtomatizacije, tipizacije in standardizacije.

33. KATERE SO ZNAČILNOSTI OBRTNEGA PODJETJA?

- ni toliko avtomatizacije,
- proizvaja se za posamične kupce,
- ni tolikšne delitve dela,
- podjetnik je običajno strokovnjak za delovno področje,
- prisotnost družinskih članov,

34. KATERE VRSTE OBRTNIH PODJETIJ POZNATE?

- proizvodna-serijska izdelava proizvodov za posamezne kupce – steklarstvo,..., lahko delujejo v sistemu kooperacije,
- inštalacijska-montaže in vgradnje,
- popravljalna-strokovna popravila in vzdrževalna dela,
- storitvena-frizerji,...

35. KATERA POSLOVNA PODROČJA V OBRTNEM PODJETJU POZNATE?

- nabava materiala in skladiščenje,
- izdelava in
- prodaja

36. KAKŠEN POMEN IMA OBRT?

Pomen obrti: nadomestijo proizvodna podjetja na tistih področjih, ki jih industrijska podjetja ne morejo opravljati zaradi majhnosti proizvodnje, previsokih stroškov povezanih z raziskavo manjšega trga, večja izkoriščenost naprav, običajno visoka kakovost izdelkov, ki so maloserijski.

37. KAJ LAHKO STORITE VI IN KAJ OSTALI, DA ZADOVOLJITE ZAHTEVE OKOLJEVARSTVENE POLITIKE?

Obrtna in industrijska podjetja, promet, gospodinjstva, kmetijstvo,...povzročajo odpadke. Na dva načina ekološke tehnologije se lahko s tem spopademo:

- aditivni način (dodajanje) se nanaša na čiščenje odpadkov in njihovo odstranjevanje (odlaganje, sežiganje, kompostiranje),
- integrirana tehnologija pa pomeni predelavo odpadkov (reciklaža) in zmanjševanje odpadkov (čistilne naprave),

Država skuša z zakonskimi predpisi o varstvu okolja prispevati k boljšemu okolju in sicer z instrumenti okoljevarstvene politike in njenim financiranjem:

- zahteve, prepovedi, obvezna pridobitev dovoljenja.

- pospeševalni ukrepi (neposredna podpora, pocenitev posojil, davčna oljašava),
- Načelo povzročitelja (plača, kdor je povzročil škodo) in skupnih bremen (davki za odstranjevanje že nastale škode v okolju)

Obstaja tudi podjetniška politika, ki vključuje:

- preprečiti onesnaževanje – zmanjšati odpadke,
- reciklaža,
- odlagati odpadke na za to ustrezno mesto.

V okviru tega se razvija posebna veja industrije, ki proizvaja stroje za reciklažo, čistilne naprave,...

38. KAJ SO CARINE IN KAKO JIH RAZVRSTIMO?

Carine so davščine, ki jih plačujemo pri prehodu blaga čez državno mejo. Razvrščamo jih po različnih vidikih:

PO SMERI GIBANJA ločimo:

- uvozne carine, ki jih država pobira pri uvozu,
- izvozne carine – večina držav jih ne uveljavlja,
- tranzitne carine – kadar blago le prečka državo – večina držav jih je opustila, ker to pomeni zamudo pri dobavi.

PO NAMENU CARIN:

- zaščitne carine – država ščiti domačo proizvodnjo in sicer so to industrijske in agrarne,
- fiskalne carine – vir državnih prihodkov in učinkujejo kot trošarine na določeno potrošno blago (tobak, alkohol) in so primerne za blago, ki doma ne moremo proizvajati.

GLEDE NA DOLOČANJE TARIF

Carine določa država s svojo zakonodajo – avtonomne carine ali pa temeljijo na meddržavnih pogodbah – pogodbene carine.

GLEDE NA OSNOVO ZA ODMERO :

- vrednostne carine
- količinske carine
- kombinirane carine

Seznam vseh carin je objavljen v carinski tarifi. Carinska postavka je carina, ki odpade na mersko enoto (kg, kos,...).

39. ALI JE ZUNANJA TRGOVINA POMEMBNA ZA SLOVENIJO IN ZAKAJ?

- izravnavanje naravnih presežkov in primanjkljajev, saj lahko nekatere proizvode proizvajamo le v nekaterih državah (nafta, rude,...),
- izravnavanje tehničnega znanja (know-how) predvsem na področju posameznih tehnologij (računalniki, optika, avto industrija,...)
- optimalni obseg proizvodnje se nanaša na racionalizacijo poslovanja. Če bi bili omejeni le na domači trg ne bi mogli racionalno proizvajati,
- uravnovešanje plačilne bilance – uvoz plačamo z devizami, če želimo devize moramo izvažati,
- mednarodna delitev dela, ki se nanaša na naravne danosti in znanje posameznih držav.

40. ODLOČILI STE SE ZA UVOZNO-IZVOZNO PODJETJE. KAKŠNO OBLIKO TRGOVINE LAHKO IMATE?

- po smeri gibanja blaga (izvozna, uvozna in tranzitna – če blago samo potuje skozi državo)
- po organizaciji prodaje (direktna – izvoz brez posrednika, indirektna – uvoz in izvoz preko posrednika. Prodajamo lahko direktno – brez predstavništva v tujini (preko potnika) ali s predstavništvom v tujini, ki je lahko lastno ali tuje. Enako velja tudi za uvoz.

Dobro moramo poznati: pravni sistem v tujini, tržne razmere, prometne poti,...

Riziki so večji zaradi reklamacij, valutni riziko,...

41. SKLENILI STE POSEL S TUJIM IZVOZNIKOM. NA KAJ BOSTE ŠE POSEBEJ POZORNI?

Enako veljajo kot za pogodbo v NT pravila glede določitve kakovosti in količine, cen, dobavnih in plačilnih pogojev, embalaže,...Posebnosti so:

- zaradi razdalje,
- zaradi različnih pravnih predpisov,
- zaradi slabega poznavanja partnerja iz tujine.
- Prodajne pogodbe so zato vedno v pisni obliki, zavarovane s posebnimi klavzulami za dobavo in plačilo, upoštevajo omejitve posameznih držav glede uvoza, carin,...

42. TUJI PARTNER KRŠI PLAČILNE POGOJE. KAKO TO VESTE?

V ZT je praksa razvila posebne plačilne pogoje, ki ne veljajo za notranjo trgovino in sicer jih lahko razdelimo:

- pogoji, ki so običajni tudi v notranji trgovini (vnaprejšnje plačilo - redko, naplačilo – pri večjih naročilih, da delno krijemo stroške, plačilo z odkupom – poštna železniška ali špediterska odkupnina, plačilo z odlogom – običajno),

- pogoji, ki veljajo pretežno za ZT so:

1. Dokumentirani akreditiv, ko se finančna ustanova zaveže, da bo po nalogu kupca plačala prodajalcu znesek računa na podlagi dokumentov (prevozne listine, spričevala o izvoru,...). Namen je zagotoviti varnost kupcu in prodajalcu. Akreditivi so nepreklicni, časovno omejeni (zavlačevanje dobave)
2. Dokumentarni inkaso pomeni, da izvoznik pooblasti svojo banko, da izroči uvozniku listine o poslanem blagu in je lahko: D/P-dokumente izroči samo proti plačilu z gotovino ali D/A – dokumente izroči le, če kupec akceptira menico.

43. DELATE NA CARINI. KAKO BI IZVEDLI CARINJENJE BLAGA (CARINSKI POSTOPEK)?

CARINSKI POSTOPEK:

Carinsko blago je blago, ki prehaja državno mejo. Carinijo ga obmejne carinarnice ali carinarnice v notranjosti države (BTC). Običajno prijavi blago za carinjenje prevoznik. Ločimo:

- redni carinski postopek,
- začasni uvoz ali izvoz,
- uskladiščenje carinskega blaga,
- tranzit

Redni carinski postopek poteka:

- prijava za carinjenje na uradnem obrazcu (ECL-enotna carinska listina pri cestnem prometu, če je oznaka TIR pomeni, da je potrebno preveriti plombe),
- carinski pregled blaga, ki je lahko dokumentarni in ga opravi carinik, ki preveri, če je blago skladno s predpisi v državi (veterina,...) ali pa gre za pregled blaga, ko carinik ugotavlja skladnost blaga z ECL listino.
- Ugotovitve pri carinjenji, ki so lahko popolna oprostitev, z ocarinjenjem
- Carinske uvozne dajatve – določi jih država.

DDV se plača pri uvozu blaga in sicer od nabavne vrednosti blaga po računu dobavitelja iz tujine. (napisan na DDV listini). Plačamo ga špediterju.

Začasni uvoz in izvoz sta možna zaradi vgradnje, popravila,... Pri tem imamo možnosti, da začasno uvozimo in zatem izvozimo ali dokončno carinimo, začasno izvozimo in zatem ponovno uvozimo ali dokončno carinimo.

Uskladiščenje blaga v carinskih skladiščih. To so zaprti prostori, kjer shranjujemo uvozno neocarinjeno blago, domače blago, ocarinjeno za izvoz ali tranzitno blago. Ta skladišča so pod carinsko zaporo. Ta skladišča so lahko javna – namenjena vsem ali lastna – samo za lastnike (špediterji)

Za POTNIŠKI PROMET veljajo poenostavljeni predpisi:

- prosto carine in davščin je blago do 200 USD,
- skrajšan carinski postopek je za blago do vrednosti 200.000,00 SIT in sicer je enotna carinska stopnja 15 % , uvozne davščine 9,5 % in 20 % DDV,
- redni carinski postopek velja za blago nad 200.000,00 SIT, kar pomeni carinska prijava in uvozna carinska deklaracija.